

סיכום שיעור

- **פרקים שנלמדו:** בראשית פרק כ"ה (אנסין/השלמת פערים) ובראשית פרק כ"ז (הפרק המרכזי של השיעור). הוזכרו גם בראשית פרק כ"ד (פרק השידוך של יצחק ורבקה שנלמד בשיעור הקודם) ובראשית פרק ט' פסוק ו' (חוק "שופך דם האדם").
- השיעור נפתח בתרגיל **אנסין** (פרק לא-נלמד) מתוך בראשית פרק כ"ה - המורה הדגימה כיצד לגשת לשאלות על פרק שלא למדו, עם דגש על כך שלא קוראים את הטקסט לפני השאלות אלא הולכים ישר לשאלות ומנסים להבין מתוכן.
- נדונו **שתי נקודות דמיון בין שרה לרבקה**: שתיהן היו עקרות, ושתיהן בסופו של דבר ילדו בנים. זהו גורל משותף לאימהות האומה.
- נדון **ההבדל באופן הפעולה**: שרה הייתה **אקטיבית** (יזמה הבאת שפחתה הגר לאברהם), ואילו רבקה הייתה **פסיבית** (יצחק הוא שהתפלל לאלוהים עבורה).
- נלמדה **הנבואה לרבקה** (בראשית כ"ה, כ"ג): "שני גויים בבטןך ושני לאומים ממעיך ייפרדו, ולאום מלאום יאמץ, ורב יעבוד צעיר" - המורה הדגישה שהנבואה **דו-משמעית**: אפשר לפרש "רב יעבוד צעיר" כ"הבכור יעבוד את הצעיר" או "הצעיר יעבוד את הבכור" - חסרה מילת הקישור "את".
- נדונו **הניגודים בין עשיו ויעקב**: במראה (עשיו אדמוני ושעיר, יעקב חלק), במקצוע (עשיו צייד, יעקב "יושב אוהלים" = אחראי על עדרי המשפחה), ובאהבת ההורים (יצחק אוהב את עשיו, רבקה אוהבת את יעקב).
- נלמד סיפור **מכירת הבכורה** (בראשית כ"ה): יעקב ניצל את רעבונו של עשיו ודרש ממנו למכור את זכויות הבכורה תמורת נזיד עדשים. המורה הדגישה שיעקב מתואר כ"איש תם" אך בפועל הוא **ערמומי ונצלן**, ואילו עשיו הוא דווקא התמים.
- נלמד בהרחבה **פרק כ"ז - גניבת הברכות**: יצחק מזקין ומתעוור, קורא לעשיו לצוד ולהכין מטעמים כדי לברכו בברכת הבכורים. רבקה שומעת ומכוונת את יעקב להתחזות לעשיו.
- המורה הדגישה את **תרמית רבקה**: היא מלבישה את יעקב בבגדי עשיו, שמה עורות גדיי עיזים על ידיו וצווארו - ניסיון לנטרל את חושי יצחק (מישוש, ריח). רבקה מוצגת כאן כ**אקטיבית מאוד** בניגוד לפסיביות שלה בתחילת הסיפור.
- המורה ציינה ש**יעקב לא מתנגד מסיבות מוסריות** - הוא רק פוחד שיתפסו אותו. הוא אף משקר בשם אלוהים ("כי הקרה ה' אלוהיך לפני").
- נלמדה **הברכה שמקבל יעקב**: ברכה כלכלית (טל השמיים, שמני הארץ, דגן ותירוש), שלטון על עמים, ושלטון על אחיו. מי שיקלל אותו - יקולל, ומי שיברך אותו - יבורך. הברכה דומה לברכת אברהם - יעקב הוא הממשיך.
- נלמדה **הברכה של עשיו**: שפע כלכלי, חיים על החרב (צייד/מלחמה), כפיפות לאחיו אך עם אפשרות למרוד ("והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל צווארך").
- המורה הסבירה כי **אסב שונא את יעקב** ומתכנן להרוג אותו לאחר שבעת האבל על יצחק. רבקה שומעת ושולחת את יעקב לברוח לחרן אל אחיה לבן. היא אומרת שזה "ימים אחדים" - בפועל זה היה כ-14 שנה (אירוניה).
- רבקה לא יכולה לשלוח את יעקב בעצמה (תקופה פטריארכלית), לכן היא משקרת ליצחק ואומרת ש"קצתי בחיי" מפני בנות חת - כדי שיצחק ישלח את יעקב לחרן להביא אישה משם (כפי שנעשה עבור יצחק עצמו).
- המורה הדגישה שהתנ"ך **מעניש את יעקב** על מעשיו - הוא סובל בעתיד בגין הרמאות.

מילה: ויעתר

תרגום: התפלל / ביקש מאלוהים

פרק ופסוק: בראשית כ"ה, כ"א

הקשר:

"ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא" - יצחק מתפלל לאלוהים שיפתח את רחם רבקה

מילה:

ויתרוצו

תרגום: רבו / נלחמו / זזו בחוזקה (בתוך הבטן)

פרק ופסוק: בראשית כ"ה, כ"ב

הקשר:

"ויתרוצו הבנים בקרבה" - התאומים נלחמים בתוך בטן רבקה

מילה:

גוי / גויים

תרגום: עם / עמים (בתנ"ך המילה "גוי" = עם, לא כמו המשמעות המודרנית)

פרק ופסוק: בראשית כ"ה, כ"ג

הקשר:

"שני גויים בבטןך" - שני עמים בבטןך

מילה:

לאומים

תרגום: עמים / מדינות

פרק ופסוק: בראשית כ"ה, כ"ג

הקשר:

"ושני לאומים ממעריך ייפרדו" - שני העמים ייפרדו זה מזה

מילה:

רב (בהקשר "ורב יעבוד צעיר")

תרגום: בכור / גדול (ההיפך מ"צעיר")

פרק ופסוק: בראשית כ"ה, כ"ג

הקשר:

"ורב יעבוד צעיר" - הגדול/הבכור יעבוד את הצעיר (או להפך - המשפט דו-משמעי)

מילה:

אדמוני

תרגום: ג'ינג'י / אדום

פרק ופסוק: בראשית כ"ה, כ"ה

הקשר:

"ויצא הראשון אדמוני כולו כאדרת שיער" - תיאור עשיו בלידתו

מילה:

אוחזת בעקב

תרגום: מחזיקה בעקב (של עשיו)

פרק ופסוק: בראשית כ"ה, כ"ו

הקשר:

"וידו אוחזת בעקב עשיו" - יעקב מנסה לעצור את עשיו מלצאת ראשון

מילה:

איש תם

תרגום: איש תמים / פשוט (אך יש אירוניה - יעקב בפועל לא תם כלל)

פרק ופסוק: בראשית כ"ה, כ"ז

הקשר:

"ויעקב איש תם יושב אוהלים" - מתואר כתמים אך מתנהג בערמומיות

מילה:

יושב אוהלים

תרגום: מקצוע - אחראי על עדרי המשפחה (לא "יושב בבית" כפשוטו)

פרק ופסוק: בראשית כ"ה, כ"ז

הקשר:

יעקב היה רועה צאן בכיר, מנהל את עדרי המשפחה

מילה:

ויזד (יעקב נזיד)

תרגום: בישל / הכין תבשיל (נשמע כמו "זדון" - רמז לכוונה זדונית)

פרק ופסוק: בראשית כ"ה, כ"ט

הקשר:

"ויזד יעקב נזיד" - יעקב מכין תבשיל בדיוק כשעשיו חוזר עייף מהשדה

מילה:

הלעיטני

תרגום: שפוך עליי / תן לי לאכול (בצורה גסה)

פרק ופסוק: בראשית כ"ה, ל'

הקשר:

"הלעיטני נא מן האדום האדום הזה" - עשיו מבקש אוכל בלי אפילו לדעת מה שם המאכל

מילה:

בכורה

תרגום: זכויות הבן הבכור (פי שניים בירושה)

פרק ופסוק: בראשית כ"ה, ל"א-ל"ד

הקשר:

יעקב דורש מעשיו למכור את זכויות הבכורה תמורת נזיד עדשים

מילה:

ותכהינה (עיניו)

תרגום: נחלשו / התעוורו (עיניו)

פרק ופסוק: בראשית כ"ז, א'

הקשר:

"ויהי כי זקן יצחק ותכהינה עיניו מראות" - יצחק מתעוור בזקנותו

מילה:

מטעמים

תרגום: אוכל טעים / מאכלים ערבים

פרק ופסוק: בראשית כ"ז, ד'

הקשר:

יצחק מבקש מעשיו להכין לו מטעמים לפני שיברכו

מילה:

כמתעתע (כמתעתע)

תרגום: כרמאי / כמי שמרמה

פרק ופסוק: בראשית כ"ז, י"ב

הקשר:

יעקב פוחד שאביו ימשש אותו ויחשוב שהוא רמאי: "והייתי בעיניו כמתעתע"

מילה:

חלק (איש חלק)

תרגום: חלק עור / ללא שיער (ההיפך מ"שעיר")

פרק ופסוק: בראשית כ"ז, י"א

הקשר:

"הן עשיו אחי איש שעיר ואנוכי איש חלק" - ההבדל הפיזי בין האחים

מילה:

קללה

תרגום: קללה (ההיפך מברכה) - בתקופת התנ"ך האמינו שקללות וברכות מתגשמות

פרק ופסוק: בראשית כ"ז, י"ב-י"ג

הקשר:

יעקב פוחד שיקבל קללה במקום ברכה; רבקה לוקחת על עצמה את הקללה

מילה:

החמודות (בגדי החמודות)

תרגום: בגדים חגיגיים / יפים

פרק ופסוק: בראשית כ"ז, ט"ו

הקשר:

רבקה לוקחת את בגדי עשיו החגיגיים ומלבישה על יעקב

מילה:

הקול קול יעקב והידיים ידי עשיו

• **תרגום:** ביטוי מפורסם - הקול שייך ליעקב אך הידיים (השעירות) שייכות לעשיו

• **פרק ופסוק:** בראשית כ"ז, כ"ב

הקשר:

יצחק מבולבל - שומע קול של יעקב אך מרגיש ידיים שעירות כמו של עשיו

מילה:

טל השמיים / שמני הארץ / דגן ותירוש

• **תרגום:** ברכה כלכלית - גשמים, שמן (שפע חקלאי), תבואה ויין

• **פרק ופסוק:** בראשית כ"ז, כ"ח

הקשר:

חלק מברכת יצחק ליעקב - ברכת שפע כלכלי

מילה:

הזה גביר לאחריך

• **תרגום:** היה אדון/שליט על אחריך ("הזה" בתנ"ך = היה/תהיה)

• **פרק ופסוק:** בראשית כ"ז, כ"ט

הקשר:

חלק מהברכה - יעקב ישלוט על עשיו ובניו

מילה:

ויחרד (יצחק חרדה גדולה)

• **תרגום:** נבהל / נכנס לפאניקה

• **פרק ופסוק:** בראשית כ"ז, ל"ג

הקשר:

יצחק מבין שהוא בירך את יעקב במקום עשיו ונכנס להלם

מילה:

ויעקבני (זה פעמיים)

• **תרגום:** רימה אותי (מהשורש ע.ק.ב - כמו "יעקב")

• **פרק ופסוק:** בראשית כ"ז, ל"ו

הקשר:

עשיו אומר: "הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמיים" - השם "יעקב" קשור לרמאות

מילה:

על חרבך תחיה

תרגום: תחיה חיי מלחמה / ציד - תמיד תצטרך להילחם

פרק ופסוק: בראשית כ"ז, מ'

הקשר:

חלק מברכת עשיו - חיינו יהיו תלויים בחרב

מילה:

והיה כאשר תריד

תרגום: וכאשר תמרוד

פרק ופסוק: בראשית כ"ז, מ'

הקשר:

"והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל צווארך" - לעשיו תהיה אפשרות למרוד בשלטון יעקב

מילה:

וישטום

תרגום: שנא / שמר טינה

פרק ופסוק: בראשית כ"ז, מ"א

הקשר:

"וישטום עשיו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו"

מילה:

אף (חמת אחר / עד שוב אף אחר)

תרגום: כעס (לא "אף" במובן של "גם" או "חוטם")

פרק ופסוק: בראשית כ"ז, מ"ד-מ"ה

הקשר:

רבקה אומרת ליעקב לברוח עד שכעסו של עשיו ירגע

מילה:

קצתי בחיי

תרגום: נמאס לי לחיות / הגעתי לקץ (סוף) חיי

פרק ופסוק: בראשית כ"ז, מ"ו

הקשר:

רבקה משקרת ליצחק ואומרת שנמאס לה לחיות בגלל בנות חת - כדי שישלח את יעקב לחרן

מילה:

בנות חת

תרגום: בנות הארץ החתיות / הנשים המקומיות

פרק ופסוק: בראשית כ"ז, מ"ו

הקשר:

עשיו נשא נשים מבנות הארץ, מה שלא מצא חן בעיני הוריו

מילה:

הנבי

תרגום: הנה אני / אני מוכן

פרק ופסוק: בראשית כ"ז, א'

הקשר: תשובת עשיו כשיצחק קורא לו - "הנבי" = אני כאן, מוכן

נקודות חשובות למבחן

אנסין - כללי עבודה

⚠ האנסין שווה 12 נקודות בבחינת הבגרות - חובה לנסות לענות.

⚠ אסטרטגיה: לא לקרוא את הטקסט לפני השאלות! ללכת ישר לשאלות, להבין מתוכן על מה הטקסט, ואז לקרוא.

⚠ הטקסט לא מופיע במבחן - צריך לפתוח תנ"ך.

⚠ יש 4 שאלות, צריך לענות על 2.

⚠ גם אם לא מבינים הכל - לכתוב כמה שיותר כדי לצבור נקודות.

נקודות תוכן קריטיות

⚠ גורל אימהות האומה: כולן (שרה, רבקה, רחל, לאה) היו עקרות, וכולן בסופו של דבר ילדו. חשוב לזכור את ההקבלה הזו.

⚠ שרה אקטיבית vs. רבקה פסיבית (בנושא העקרות): שרה יזמה פתרון (הביאה את הגר), רבקה לא עשתה דבר - יצחק הוא שהתפלל.

⚠ הנבואה דו-משמעית: "ורב יעבוד צעיר" - חסרה מילת "את". אפשר לפרש בשתי דרכים. בבחינה, מספיק לתת פירוש אחד.

- ⚠ **הנבואה מתגשמת בחלקה:** יעקב (הצעיר) מקבל את הבכורה מעשיו (הבכור) = הנבואה של "רב יעבוד צעיר" מתגשמת.
- ⚠ **שלושה ניגודים בין עשיו ויעקב:** (1) מראה - עשיו שער ואדמוני, יעקב חלק; (2) מקצוע - עשיו צייד, יעקב רועה צאן/יושב אוהלים; (3) אהבת ההורים - יצחק אוהב עשיו, רבקה אוהבת יעקב.
- ⚠ **יעקב "איש תם" - אירוניה:** למרות שהוא מתואר כתם, הוא בכלל לא תמים - הוא ערמומי ונצלן.
- ⚠ **"יושב אוהלים" = מקצוע:** לא מישוהו שיושב בבית, אלא אחראי על עדרי המשפחה.

פרק כ"ז - ברכת יצחק

- ⚠ **ברכת יעקב** כוללת שלושה מרכיבים: (1) ברכה כלכלית (טל, שמן, דגן, תירוש); (2) שלטון עולמי ("יעבדוך עמים"); (3) שלטון על אחיו ובניו. דומה לברכת אברהם - יעקב הוא הממשיך.
- ⚠ **ברכת עשיו** כוללת: (1) שפע כלכלי; (2) חיים על החרב; (3) כפיפות לאחיו אך אפשרות מרידה.
- ⚠ **"בנו" vs "בני":** רבקה קוראת לעשיו "בנו הגדול" (של יצחק) אבל ליעקב "בנה" / "בני" - הבחנה משמעותית!
- ⚠ **רבקה מוסיפה "לפני ה'":** כשהיא מספרת ליעקב על הברכה, היא מוסיפה את המילים "לפני ה'" שיצחק לא אמר - כדי להדגיש את חשיבות הברכה וללחוץ על יעקב לפעול.
- ⚠ **יצחק חושד אך מברך:** יצחק שואל פעמיים "מי אתה בני?" ורוצה למשש ולהריח - הוא חושד אבל בסוף מברך כי הסימנים החיצוניים (שיער, ריח בגדים) מתאימים לעשיו.
- ⚠ **יעקב משקר בשם אלוהים:** "כי הקרה ה' אלוהיך לפני" - חטא חמור, שקר בשם אלוהים.
- ⚠ **יעקב לא מתנגד מסיבות מוסריות:** הוא רק פוחד שיתפסו ("והייתי בעיניו כמתעתע") - לא שהמעשה עצמו רע.
- ⚠ **יצחק לא יכול לבטל את הברכה** כי נשבע בשם ה' - "גם ברוך יהיה".
- ⚠ **לבן אחי רבקה** - "התפוח לא נופל רחוק מהעץ": רבקה גדלה באותו בית עם לבן הרמאי, וגם היא משתמשת ברמאות.

חוקים ומקורות לזכור

- ⚠ **"שופך דם האדם באדם דמו יישפך"** - בראשית פרק ט', פסוק ו': חוק שאדם שרוצח, דינו מוות. זו הסיבה שרבקה פוחדת - אם עשיו יהרוג את יעקב, גם עשיו ייהרג.
- ⚠ **ברכות וקללות מתגשמות** בתקופת התנ"ך - זו אמונה מרכזית שצריך להבין.
- ⚠ **תקופה פטריארכלית:** רבקה לא יכולה לשלוח את יעקב בעצמה, לכן היא צריכה שיצחק ישלח אותו.

אזהרות מהמורה

- ⚠ באנסיון, לא חייבים לצטט פסוקים - אבל אם מצטטים, זה יכול לעזור עם הניקוד.
- ⚠ גם אם לא מבינים כל מילה - לנסות להבין את ההקשר הכללי.
- ⚠ המילה "גוי" בתנ"ך = עם (לא כמו המשמעות המודרנית). חשוב לזכור!
- ⚠ "הוה" בתנ"ך = היה / תהיה (לא "הווה" במובן המודרני).

